

Вплив кризових явищ на розвиток будівельної галузі України

Гончарук А.В.

аспірант

Кам'янець-Подільського національного університету
імені Івана Огієнка

У статті проаналізовано основні кризові періоди, які зумовили зниження показників розвитку будівельної галузі, обґрунтовано найбільш важливі чинники, що визначають стан житлового будівництва в Україні, досліджено вплив кризових явищ на розвиток будівельної галузі, з'ясовано специфіку перебігу економічних криз у будівництві.

Ключові слова: економічна криза, глобальна світова криза, будівельна галузь, житлове будівництво, темпи будівництва.

Гончарук А.В. ВЛИЯНИЕ КРИЗИСНЫХ ЯВЛЕНИЙ НА РАЗВИТИЕ СТРОИТЕЛЬНОЙ ОТРАСЛИ УКРАИНЫ

В статье проанализированы основные кризисные периоды, которые обусловили снижение показателей развития строительной отрасли, обоснованы наиболее важные факторы, определяющие состояние жилищного строительства в Украине, исследовано влияние кризисных явлений на развитие строительной отрасли, выяснена специфика протекания экономических кризисов в строительстве.

Ключевые слова: экономический кризис, глобальный мировой кризис, строительная отрасль, жилищное строительство, темпы строительства.

Honcharuk A.V. INFLUENCE OF CRISIS PHENOMENA ON THE DEVELOPMENT OF UKRAINE'S CONSTRUCTION INDUSTRY

The article analyzes the main crisis periods that determined the decline in the indicators of the development of the construction industry, substantiated the most important factors determining the state of housing construction in Ukraine, investigated the impact of crisis phenomena on the development of the construction industry, clarified the specifics of the course of economic crises in construction.

Keywords: economic crisis, global world crisis, construction industry, housing construction, construction rates.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Вплив економічних криз на житлове будівництво України значною мірою відображає здатність будівельної галузі до відновлення та поступального розвитку. Кризи в українській економіці є переломними етапами, на межі яких формується дисбаланс між попитом і пропозицією. Вони спричинюють розлад і занепад, загострення економічних протиріч і зтяжні депресивні явища. Аналіз економічних криз, вивчення досвіду їх впливу на розвиток будівельної галузі є важливим чинником проведення демократичних та ринкових реформ у житловому будівництві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальні проблеми кризових явищ в українській економіці досліджують такі зарубіжні та вітчизняні учені, як О. Бабанін, Я. Белінська, Я. Жаліло, С. Мочерний, З. Руденко, В. Черненко, Л. Шангіна, Н. Шведова. Окрім цього, проводяться дослідження впливу економічних криз на розвиток будівельної галузі України. Більшість дослідників (І. Грищенко, М. Іванов,

В. Онищенко, Р. Тянь) основну увагу зосереджують на визначенні їх причин та чинників.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Водночас невирішеними аспектами проблеми є аналіз основних тенденцій економічного розвитку у кризовий та посткризовий періоди.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Отже, метою статті є дослідження впливу кризових явищ в економіці України на розвиток її будівельної галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економічні кризи у будівельній галузі мають свою специфіку, зумовлену обсягами основного капіталу, питомою вагою матеріальних витрат у собівартості продукції, значною тривалістю процесу будівництва. Ці чинники разом з неефективним управлінським плануванням та прогнозуванням спричинюють зниження прибутковості та ліквідності підприємства.

З 1990 року до 2018 року в Україні зафіксовано низку економічних криз, які значною

мірою стосувались і будівельної галузі. Наприкінці 90-х років ХХ ст. житлове будівництво в Україні відчуло перші ознаки економічного спаду, що виразилось у зниженні ВВП (рис. 1).

Відповідно до аналізованих показників в Україні зниження рівня ВВП відбувалось тричі: 1) з 1990 року до 2000 року; 2) у 2009 році; 3) у 2014–2015 роках. Ці періоди характеризувалися тривалими або стрімкими кризовими явищами.

Найбільш затяжними були **кризові явища 1990–2000 років**, причинами яких називали непродуманість реформ, витрати трансформації економічної системи та наслідки економічної діяльності СРСР (тотальне одержавлення економіки, її диспропорції, адміністративно-командні форми управління, відчуження трудящих від засобів виробництва та результатів праці, мілітаризація економіки, зношування основних фондів) [3]. За цей час обсяг ВВП впав з 81,46 до 31,26 млрд. USD, тобто у 2,6 рази.

Українська криза 2009 року стала наслідком глобальної світової кризи 2007–2008 років. Основною її причиною вважають надлишок ліквідності в економіці США, що призвело до деструктивного розвитку окремих фінансових інструментів, зокрема низької якості іпотечних кредитів. Через розпродаж активів та

вилучення грошових коштів з економіки інших країн фінансова криза почала поширюватись по всьому світі. Вона спровокувала зростання державного боргу держав-позичальників. Це позначилось також на розвитку економіки України, а саме ВВП зі 179,99 млрд. USD за один рік знизився до 117,23 млрд. USD [10].

Криза 2014–2015 років виникла через військові дії на сході України. Внаслідок паніки та масового зняття коштів з депозитів українські банки втратили третину грошових вкладів, що призвело до девальвації національної валюти [8, с. 220]. У цей час ВВП знизився удвічі, а саме з відмітки 183,91 млрд. USD до 90,62 млрд. USD.

Кризові явища торкнулись усіх сфер економіки України, але найбільше постраждали ті галузі, які мали специфічні умови праці з використанням складних або довгострокових технологій. Будівництво характеризується і складністю виробництва (необхідними є значні капітальні вкладення, потужна будівельна техніка), і тривалістю споруджуваних об'єктів (роботи на одному місці ведуться більше 1–2 років) (рис. 2). Це стало чинником виникнення відповідних передумов економічної кризи будівельної галузі.

Як свідчать дані Держкомстату, найбільше зниження темпу будівництва спостерігалось у такі періоди: 1) з 1990 до 2000 року; 2) з

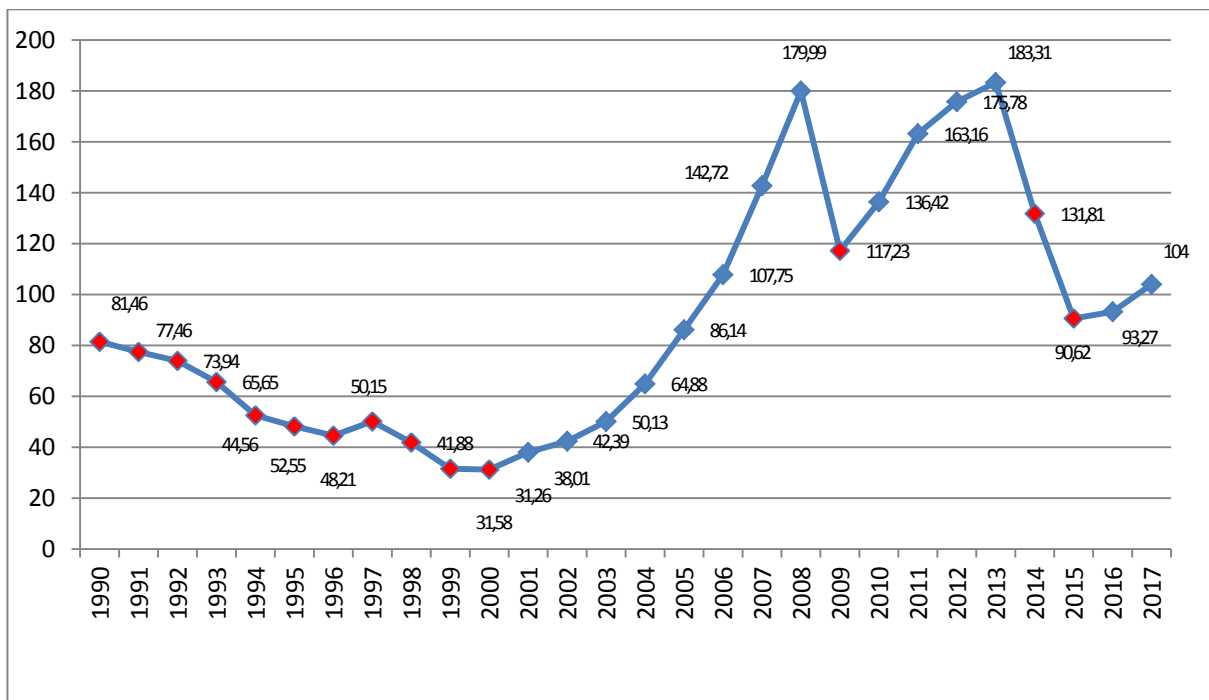

Рис. 1. Зміна обсягу ВВП в Україні (1990–2017 роки) (дані подано у млрд. USD)

Джерело: складено автором на основі джерела [13]

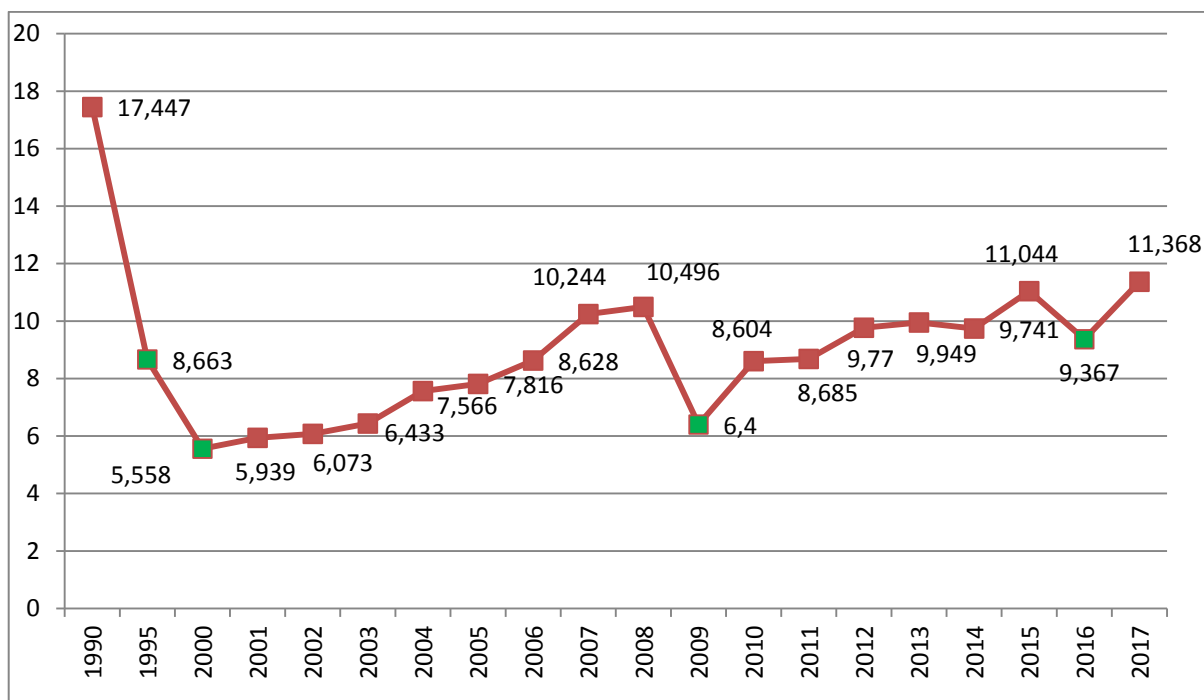

Рис. 2. Темпи будівництва житла в Україні (1990–2017 роки) (дані подано у млн. м²)

Джерело: складено автором на основі даних джерела [5]

2008 року до 2009 року; 3) з 2015 року до 2016 року.

Так, у період з 1990 року до 2000 року темпи житлового будівництва в Україні знизились із 17,447 млн. м² до 5,558 млн. м², тобто більш ніж утричі. Така ситуація виникла через зміну основного інвестора та генпідрядника, в ролі яких раніше виступала держава. Роздержавлення та приватизація будівельних об'єктів призвели до того, що капітальні вкладення в будівництво стали обмеженими. Особливо складно було зосереджувати грошові кошти на будівництві багатоквартирних житлових будинків та потужних промислових об'єктів. Це пов'язане з капіталомістким кошторисом, що забезпечує тривалий технологічний процес, а саме виготовлення проектної документації, придбання будівельної техніки, монтаж обладнання, виконання комплексів будівельно-монтажних робіт. Деяко менше криза торкнулась будівництва власних житлових будинків, оскільки їх спорудження не є таким технологічно- та капіталозатратним.

Окрім цього, причинами кризи будівельної галузі постперебудовного періоду стали зношеність і застарілість виробничих фондів, незлагоджена виробнича інфраструктура, шаблонна спрямованість на командно-адміністративний устрій, від якого ще довгий час не могли відійти будівельні організації; висо-

кий стрибок цін на імпортовані енергоносії та будівельні матеріали (так, у 1992 році рівень інфляції становив 2000%, що призвело до зростання цін у 20 разів, а в 1993 році ця цифра становила 10155%, що викликало зростання цін у 101,55 рази, у 1994 році – 400%). Стрімке підвищення цін зумовило падіння доходів населення, що стало перепороною їх купівельної спроможності на будівельному ринку [5].

Така кризова ситуація зумовила стан банкрутства багатьох будівельних організацій, а держава не могла їх підтримати, оскільки основну частку свого бюджету віддавала за енергоносії. У зв'язку з цим у 1992 році було обмежене державне кредитування галузей економіки, про яке йшлося у нормативно-правовому акті «Основні напрями економічної політики в умовах незалежності», що призвело до ще більшого загострення кризи в будівельній галузі. Наприклад, частку державних централізованих капітальних вкладень, зокрема вкладень на будівництво, зменшено до 25%. Вирішено, що виробниче будівництво слід здійснювати за рахунок власних коштів підприємств і припинити бюджетне фінансування. До того ж Кабінетом Міністрів України у цей період вводиться мораторій на будівництво виробничих об'єктів, що не відповідають першочерговим потребам народного

господарства. І вже у 1992 році припиняється будівництво 40 таких об'єктів [4].

У цьому ж нормативно-правовому акті зазначено невідповідність технічного рівня виробничої бази будівельного інжинірингу тогочасним вимогам. Зазначено, що основні фонди будівельної галузі зношені наполовину, не забезпечені потреби будівництва в основних матеріалах і будівельних конструкціях. У зв'язку з цим визначено пріоритетні напрями розвитку будівельної галузі, зокрема на 15% зменшено рівень оподаткування прибутку будівельних підприємств; до 80% знижено рівень державного замовлення на поставки будівельних матеріалів; розроблено програму надання державних кредитів для розширення випуску будівельних матеріалів і виробів; протягом 4–6 місяців здійснено роздержавлення найбільших державних будівельних організацій, які перетворено на акціонерні товариства [4].

У цей самий час введено Закон «Про приватизацію житлового фонду», де визнано право громадян на безоплатне відчуження житлових приміщень [7]. Саме завдяки приватизації отримав розвиток вторинний ринок житла, що стало конкурентною основою для приватних будівельних організацій.

Отже, в перші роки незалежності України «шокова терапія», згідно з якою проголошено лібералізацію та повну свободу ринкової торгівлі, дала поштовх падінню будівельного виробництва. Так, за 5 років вільної України (з 1990 року до 1995 року) зафіксовано його спад на 50%, а саме із 17 447 до 8 663 тис. м² збудованого житла. Це поглибило кризові явища не тільки в економічній сфері, але й у соціальній, адже сотні тисяч українських сімей залишились без житла [5].

Перебудова будівельної галузі України дала змогу лише після 2000 року відчувати зростання темпів будівництва житла. Цей приріст був поступовим, але стійким, адже до 2008 року рівень будівництва в Україні підвищено вдвічі, а саме з показника 5,558 млн. м² (2000 рік) до показника 10,496 млн. м² (2008 рік).

Попри стабільне зростання кількості будівельних площ у нашій державі впродовж багатьох років і, здавалося б, стабілізацію будівельної галузі, проблема циклічності економічного ринку залишається актуальною. У **2007–2008 роках** весь світ охоплює фінансова криза, яка значною мірою впливає на розвиток будівництва як однієї з пріоритетних галузей економіки. Її причиною стають проблеми іпотечних кредитів на американському

ринку нерухомості. Темпи та зайнятість у сфері будівництва є одними з перших жертв цього явища [12].

Світова фінансова криза, пов'язана зі штучним збільшенням доступності іпотечних кредитів та стійкою тенденцією до зниження цін на житло, зумовила кризові явища також в українській економіці. У 2008 році вже було помітно скорочення кількості замовлень та зменшення фінансових надходжень. Зафіксовано зниження заробітної платні працівників будівельної галузі (зокрема, у грудні 2008 року вона була на 8,7% менше, ніж рік тому). Обсяг невиплаченої заробітної платні на 1 грудня 2008 року становив 8,3% фонду оплати праці. Борги із заробітної платні у сфері будівництва склали 12,2%.

У цей період адміністрацією будівельних підприємств широко застосовуються вимушені адміністративні відпустки та скорочення робочого дня. Кількість працівників, які перебували у відпустках, у листопаді 2009 року сягає 5,8% від загальної кількості штатних працівників. Коефіцієнт завантаження виробничого капіталу на кінець 2009 року порівняно з 2008 роком знижується по Україні загалом з 0,45 до 0,367; по будівництву – з 0,806 до 0,4. Стрімким є падіння обсягів будівельних робіт, які є індикатором інвестиційної активності у відповідних регіонах. Воно відбулось у 25 регіонах, найбільше у Вінницькій області (-32,2%), найменше – у Херсонській області (-4,5%) [1, с. 42, 136].

Водночас у 2008 році рівень будівельного виробництва ще є стабільно високим, а саме 10 496 тис. м² новозбудованого житла. Стрімке його зниження зафіксоване у 2009 році, а саме 6 400 тис. м², що становить 60,98% від попереднього року. Це на 39,02% менше минулорічного показника. Така криза нерухомості пов'язана з відсутністю балансу між попитом та пропозицією в бік збільшення попиту, виникненням у девелоперів проблем з кредитуванням будівельних проектів з боку банків та зростанням собівартості будівництва [2; 9].

Для усунення негативних наслідків світової іпотечної кризи в Україні прийнято Закон «Про запобігання впливу світової фінансової кризи на розвиток будівельної галузі та житлового будівництва», згідно з яким визначено основні шляхи подолання кризових явищ, такі як викуп нереалізованого житла у забудовників; надання державної підтримки на придбання житла; отримання громадянами житла в оренду з подальшим викупом; піль-

гове кредитування придбання житла; кредитування будівництва багатоквартирних житлових будинків; викуп державою у кредиторів іпотечних кредитів. Перш за все ці заходи стосуються житла, що має не менше 50–70% готовності.

Важливе місце в Законі надається питанню державної підтримки будівництва доступного житла, адже вона полягає у сплаті державою 30% вартості житлового фонду або в наданні іпотечного кредитування. Ветеранам війни, внутрішньо переміщеним особам та іншим пільговим категоріям надається підтримка 50% від вартості будівництва. Проводиться вона за рахунок коштів державного або місцевих бюджетів [6, с. 50].

Отже, питання кредитування є особливо нагальним. Про це свідчить те, що найбільшу частку кредитів (72%) надано до сектору будівництва, металургії та торгівлі, які різко уповільнили свій розвиток [1, с. 21].

Вжиття цих заходів суттєво впливає на подолання кризових явищ у будівельній галузі. І вже в наступному 2010 посткризовому році спостерігається тенденція до збільшення будівництва житла: 8 604 тис. м² будівельних площ, що на 26,31% більше, ніж попереднього року; у 2011 році – 8 685 тис. м² (на 0,93%), у 2012 році – 9 770 тис. м² (на 11,11%), у 2013 році – 9 949 тис. м² (на 1,8%). Водночас позначки передкризового 2008 року, коли забудовувались 10 496 тис. м² площ, будівництво не досягає, тому знову опиняється під дією кризових явищ.

Наступною є **економічна криза 2014–2015 років**, яка виникає внаслідок торговельних санкцій Росії, російської збройної агресії та девальвації гривні (від 8 грн./дол. на початку 2014 року до 25 грн./дол. у червні 2016 року). Девальваційні тенденції поглиблюють дисбаланс на споживчих та інвестиційних ринках [11, с. 34].

Будівельний ринок України у ці роки все ще за інерцією має тенденцію до збільшення реалізації будівельної продукції, але в недостатній кількості, щоби підвищити відсоткове значення в структурі ВВП України. Водночас через зменшення капітальних інвестицій в будівництво на 16,6% у 2014 році, 16,3% у 2015 році та 12,6% у 2016 році темпи будівництва житла знижуються. Кризові явища тривають недовго, адже вже у 2017 році будівельна галузь відновлює темпи спорудження житла. Цього ж року будується на 2 млн. м² більше об'єктів, ніж попереднього року, що свідчить про успіхи в подоланні кризових явищ. Вна-

слідок конструктивних ринкових перетворень протягом останніх 2017–2018 років спостерігається загальна позитивна динаміка показників житлового будівництва.

Для більш ґрунтовного аналізу впливу економічних криз на розвиток будівельної галузі ефективним є порівняння загальноекономічних показників та окремих показників розвитку будівельної галузі України. Конструктивну та визначальну інформацію дає розгляд співвідношення темпів будівництва житла відносно зростання рівня ВВП в Україні. З цією метою аналіз економічного розвитку здійснено з 1990 року, а саме від початку самостійного економічного розвитку незалежної України. Показники темпів будівництва житла та рівня ВВП у 1990 році прийнято за 100%, відносно яких охарактеризоване таке зростання та зниження розвитку житлового будівництва (рис. 3).

Як показують статистичні дані, темпи будівництва житла виявились нижчими, ніж темпи ВВП. Це, на нашу думку, пов'язане з особливими умовами розвитку будівельної галузі та державною законодавчою політикою. Особливі умови розвитку будівельної галузі стосуються підвищених обсягів основних капіталовкладень, значної тривалості процесу будівництва, що відтерміновує в часі отримання валового доходу. Державна законодавча політика, спрямована на кінцевий результат отримання прибутку з будівництва, блокує можливості громадян України отримати доступне за рівнем їх доходів житло. Недостатніми є кредитна іпотечна політика, цінова політика відносно собівартості житла, законодавче регулювання процесів придбання житла. Це зумовлює зниження темпів замовлень на житлове будівництво в нашій державі.

Водночас позитивним фактором розвитку є те, що темпи житлового будівництва є більш стабільними, ніж загальноекономічні показники, представлені рівнем ВВП. У становленні темпів будівництва не спостерігається значних стрибкоподібних підйомів та спадів, що свідчить про константність розвитку будівельної галузі.

Негативним чинником є недостатня кількість споруджених будівельних об'єктів, що фруструє потреби населення в отриманні житла. З 1991 року до 2017 року включно українське житлове будівництво так і не досягло рівня 1990 року. У 2017 році за усі роки незалежності будівництво здійснюється найбільш швидкими темпами, водночас воно

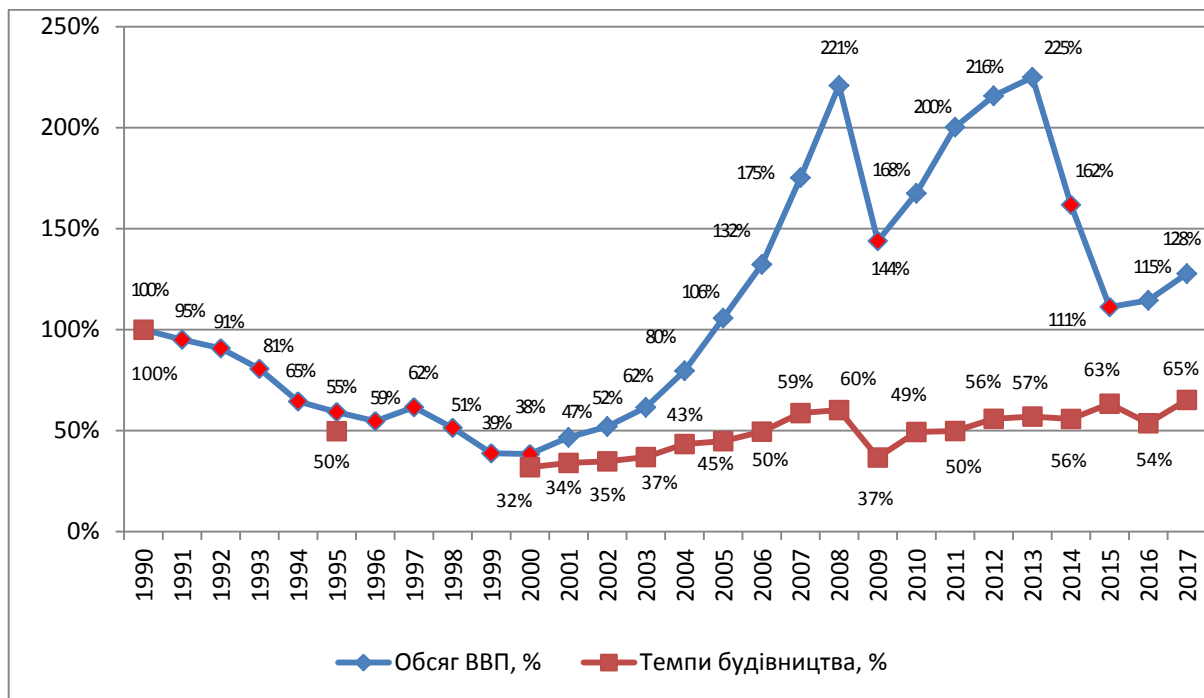

Рис. 3. Співвідношення темпів будівництва житла відносно зростання рівня ВВП в Україні (дані подано у %)

Джерело: складено автором на основі даних джерел [5; 13]

становить лише 65,16% від рівня 1990 року. Це має бути враховане в основних завданнях розвитку будівельної галузі України, а першочергові зусилля державної політики мають бути спрямовані на інтенсифікацію темпів житлового будівництва.

Висновки з цього дослідження. Отже, аналіз впливу економічних криз на розвиток економіки України загалом та її будівельного сектору зокрема дає змогу стверджувати, що будівельна галузь зазнає тих самих кризових явищ, що й економіка України. У будівництві виділені три основні кризові періоди, які зумовили зниження показників розвитку галузі: 1) кризові явища 1990–2000 років; 2) криза

2008–2009 років; 3) криза 2015–2016 років. Саме у ці періоди зафіксовано спад темпів житлового будівництва.

Вплив економічних криз є більш потужним та рушійним саме в будівництві, що пов'язане з особливими умовами його розвитку, а саме обсягами основного капіталу, питомою вагою матеріальних витрат у собівартості продукції, тривалістю процесу будівництва, та несприятливою законодавчою політикою держави, а саме неефективною ціновою політикою, недостатніми умовами кредитування. Це зумовлює необхідність посилити заходи, що стосуються оптимізації розвитку будівельного ринку України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Жаліло Я., Бабанін О., Белінська Я. та ін. Економічна криза в Україні: виміри, ризики, перспективи / за заг. ред. Я. Жаліла. Київ: НІСД, 2009. 142 с.
2. Кондратьев В., Лоренц В. Даешь инжиниринг! Методология организации проектного бизнеса. 2-е изд., переаб. и доп. Москва: Эксмо, 2007. 576 с.
3. Мочерний С. Економічна теорія: навч. посіб. 3-тє вид., доповн. і перероб. Київ: Академія, 2008. 640 с.
4. Основні напрями економічної політики України в умовах незалежності: Постанова ВР України від 25 жовтня 1991 року. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 51. Ст. 743.
5. Прийняття в експлуатацію загальної площі житла та кількість збудованих квартир / Державна служба статистики України. 2018. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
6. Про запобігання впливу світової фінансової кризи на розвиток будівельної галузі та житлового будівництва: Закон України. Офіційний вісник України. 2009. № 1. С. 50.

7. Про приватизацію державного житлового фонду: Закон України. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 36. Ст. 524.
8. Руденко З. Фінансова криза в Україні 2014–2015 років: причини та інструменти регулювання. Науковий вісник НЛТУ України. 2015. Вип. 25.7. С. 216–221.
9. Тянь Р., Іванов М., Грищенко І. Сучасний стан будівельного ринку України і заходи щодо його стабілізації в умовах світової фінансової кризи. Економіка будівництва і міського господарства. 2009. Т. 5. № 2. С. 107–112.
10. Черненко В., Шведова Н. Антикризисное управление: учеб. и практикум. Москва: Юрайт, 2016. 409 с.
11. Шангіна Л. Україна-2014: соціально-економічна криза та пошук шляхів реформування. Київ: Заповіт, 2014. 60 с.
12. La crisis en el sector de la construcciy. Organizaciyn Internacional del Trabajo. 2018. URL: http://www.ilo.org/global/publications/world-of-work-magazine/articles/WCMS_115510/lang--es/index.htm.
13. World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data files. The World bank group. 2018. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD>.

REFERENCES:

1. Zhalilo A., Babanin O., Belinska Ya. ta in. (2009) Ekonomichna kryza v Ukraini: vymiry, ryzyky, perspektyvy [The economic crisis in Ukraine: dimensions, risks, prospects]. Kyiv: NISD (in Ukrainian).
2. Kondrat'ev V., Lorenc V. (2007) Daesh' inzhiniring! Metodologija organizacii proektnogo biznesa [You give engineering! Methodology of project business organization]. Moscow: Eksmo (in Russian).
3. Mochernyi S. (2008) Ekonomichna teoriia [Economical Theory]. Kyiv: Akademiia (in Ukrainian).
4. Postanova VR Ukrainy (1991) Osnovni napriamy ekonomichnoi polityky Ukrainy v umovakh nezalezhnosti [Main directions of economic policy of Ukraine in conditions of independence]. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. no. 51, pp. 743.
5. Derzhstat Ukrainy (2018) Pryiniattia v ekspluatatsiiu zahalnoi ploschi zhytla ta kil'kist zbudovanykh kvartyr [Acceptance of the total area of housing and the number of built apartments] Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (electronic journal). Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
6. Zakon Ukrainy (2009) Pro zapobihannia vplyvu svitovoi finansovoi kryzy na rozvytok budivelnoi haluzi ta zhytlovoho budivnytstva [On Prevention of the Impact of the Global Financial Crisis on the Development of the Construction Industry and Housing]. Ofitsiyni visnyk Ukrainy. no. 1, pp. 50.
7. Zakon Ukrainy (1992) Pro pryvatyzatsiiu derzhavnoho zhytlovoho fondu [On the privatization of the state housing stock]. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. no.36, pp. 524.
8. Rudenko Z. (2015) Finansova kryza v Ukraini 2014-2015 rokiv: prychny ta instrumenty rehuliuвання [Financial crisis in Ukraine for 2014-2015: causes and regulatory instruments]. Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy, vol. 25.7, pp. 216–221.
9. Tian R., Ivanov M., Hryshchenko I. (2009) Suchasnyi stan budivelnogo rynku Ukrainy i zakhody shchodo yoho stabilizatsii v umovakh svitovoi finansovoi kryzy [The current state of the construction market in Ukraine and measures to stabilize it in the context of the global financial crisis]. Ekonomika budivnytstva i miskoho hospodarstva, vol. 5, no. 2, pp. 107–112.
10. Chernenko V., Shvedova N. (2016) Antikrizisnoe upravlenie [Anti-crisis management]. Moscow: Jurajt (in Russian).
11. Shanhina L. (2014) Ukraina-2014: sotsialno-ekonomichna kryza ta poshuk shliakhiv reformuvannia [Ukraine-2014: The socio-economic crisis and the search for ways to reform]. Kyiv: Zapovit (in Ukrainian).
12. Organización Internacional del Trabajo (2018) La crisis en el sector de la construcciy [La crisis en el sector de la construcciy]. Organizaciyn Internacional del Trabajo (electronic resource). Available at: http://www.ilo.org/global/publications/world-of-work-magazine/articles/WCMS_115510/lang--es/index.htm.
13. World Bank (2018) World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data files [World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data files]. The World bank group (electronic resource). Available at: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD>.